

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَسُوْرُ الْبَقَرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تسلیم ادنیاً نمیشد چند قوانین اعلال و ابدال و تخفیف همزه و ادغام برای تعلیم او
 بن مختصر جمع کردم و نام او دستور المبتدی نهادم و برای ترغیب لبان
 شاد و راغبان سواها و جوارین قوانین مندرج کردم و بیشتر قواعد متفرقه در سلاک
 مشهور آوردم و در ایضاح بیان آن کوشش بلیغ نمودم تا مبتدیان از و نفع
 ببرند و از وضوح بیان وی بهره مند شوند و از حق سبحانه و تعالی خواستم تا فرزندم
 نیز الوجود و هر که این مختصر را بخواند فهم کامل و علم نافع یابد و از تالیفی مجلس
 رون آمده در روشنی علم افتد **وَاللّٰهُ وَكَانَ التَّوْفِیْقُ بِالْاِتْمَامِ بِدَان**
وَاللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْمًا نَّافِعًا وَفَهْمًا كَامِلًا ^{و ظاهر اصحاب کتبین است} ^{باقی در ۳۲}
وَاللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْمًا نَّافِعًا وَفَهْمًا كَامِلًا ^{بجزایر تر از اوست} ^{فهم و درک و فهم} ^{کامل ۳۲}
 مرعفت بر چهار گونه است صحیح و مضمور و مثل و مضاعف اما صحیح آن باشد
 ثانی از حروف اصلی و می حرف علت و همزه و دو حرف صحیح از یک منبس
 باشد چون **مَنْزِلٌ دَبْعٌ وَرَجُلٌ وَجَعٌ وَتَسْفَرٌ جَلٌ** و مضمور آن باشد که
 فی از حروف اصلی و می همزه باشد و آن بر سه قسم مضمور الفاجن امرو
 سدا مامرو اُحَد و مضمور العین چون **مَالٌ وَلَوْ لَمْ یَسْلَمْ وَرَأْسٌ وَلَوْ لَمْ**
یُفْثَ وَ مضمور اللام چون قَرَأْنَا وَ كَلَّا وَ خَطَا وَ قَتَلْنَا ^{و کلامی که از غیر طاء و شین و عین خارج} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳}

۷۰
 این کتاب از حضرت شیخ الاسلام
 علامه محمد باقر مجلسی
 در شهر کربلا
 در روز شنبه
 در ماه رجب
 در سال ۱۲۸۰
 قمری
 در روز ۱۵
 در ماه ۱۰
 در سال ۱۲۸۰
 قمری

مناسب آن حرف است تلفظ کنند چون سأل و هر یکی از این و فصل قوانین
 تخفیف هزیه یاد کرده آید و تخفیف او با ساکن نیامده است و همچنین تخفیف او
 بخلاف را بتدای کلمه نیز نیامده است و ناسی که در اصل ناسی بود و ضم هزیه شاذ
 یعنی بر خلاف قیاس چون شناختی انواع اطلاق و ادغام و تخفیف هزیه پس آنکه
 هر یکی از این مبنی بر قوانین تصریف بود و آن قوانین که در کلام عرب حاجت بآن
 بیشتر است و مبتدی آنرا ضبط تواند کرد درین مختصر یاد کنم بتوفیق الله تعالی

فصل اول در بیان قوانین تخفیف هزیه

یکی هر هزیه منفرد که ساکن باشد و ما قبل او مفتوح روا باشد که او را با الف
 بدل کنند چون رَأَسٌ و یا حَذٌ که در اصل رَأْسٌ و یا حِذٌ بوده است همچنین هر هزیه
 منفرد که ساکن باشد و ما قبل او مضوم روا باشد که او را بدل کنند با و چون بُوِشٌ
 و یُوْحَذٌ که در اصل بُوِشٌ و یُوْحِذٌ بوده است همچنین هر هزیه منفرد که ساکن
 باشد و ما قبل او کسور روا باشد که او را با ی بدل کنند چون یُوْشِیْتُ که در
 اصل یُوْشِیْتُ بوده است و کلم یُوْشِیْتُ همچنین است و دیگر هر هزیه
 منفرد که مفتوح است و ما قبل او مضوم روا باشد که هزیه را با و بدل کنند چون

دستور است

این کتاب از حضرت شیخ الاسلام
 علامه محمد باقر مجلسی
 در شهر کربلا
 در روز شنبه
 در ماه رجب
 در سال ۱۲۸۰
 قمری
 در روز ۱۵
 در ماه ۱۰
 در سال ۱۲۸۰
 قمری

این کتاب از حضرت شیخ الاسلام
 علامه محمد باقر مجلسی
 در شهر کربلا
 در روز شنبه
 در ماه رجب
 در سال ۱۲۸۰
 قمری
 در روز ۱۵
 در ماه ۱۰
 در سال ۱۲۸۰
 قمری

عبدالله بن محمد بن عبدالمطلب
بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف
بن قصى بن كلاب بن مره بن كعب بن لؤى
بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر
بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس
بن مضر بن نضرة بن معد بن تميم

[illegible]

واجب است که آن را واداعنه کنند چون یعد و یجیب که در اصل یقول یعد
و یجیب بوده است فاما در تعد و أعید و تعد که در اصل تعد
و أعید و تعد بود و واداعنه کردند از جهت موافقت یعد اگر چه
ما میان یا و کسره نیست سوال در نوعه مجمل چرا و واداعنه نکردند از جهت
موافقت یعد جواب زیرا که مجمل مغایر معروض است و موافقت بیان
متغایرین لازم نیست و در مملک یوم للذین و انیتا زیرا که یوم الذین
فعل نیست یا آنکه این کسره ماضی است اصلی نیست و در تعد که مضارع مفعول
أعد است و انیتا زیرا که یا مفتوح نیست یا آنکه واداعنه روی تحقیق
میان یا و کسره نیست بلکه میان همزه و کسره است زیرا که در اصل یعد و یعد بود
همزه را حذف کردند از جهت موافقت أعد و یعد شد و در یوجع واداعنه
زیرا که میان یا و کسره نیست سوال در یدع و یتع واداعنه با آنکه میان
یا و کسره نیست جواب از آنکه در آنها کسره تقدیری است زیرا چه
در اصل یقول و یقول و یقول بوده است بکسر عین فعل بعده کسره را
بعد حذف واداعنه بدل کردند از جهت حرف طایب آنکه ما صیغه باب

مستور الحبيبى

[illegible]

در اصل بر مصلحت لازم نیاید سوال مزینت فرع بر اصل هنوز باقیست که
 در اصل از یک تغییر بیشتر نشده است و آن حذف و اوست و در فرع دو تغییر است
 حذف و اوست و نقل حرکت جواب این مقدار مزینت فرع بر اصل تحمل ضرورت
 زیرا که اگر حرکت نقل نمیکردند ابتدا بسکون لازم می آمد و اگر داد و ابر حرکت
 حذف میکردند و احوال حرکت دیگر میکردند سه تغییر لازم آمدی و در
 نقل حرکت و اوست و حذف از دو تغییر بیش نیست حذف و اوست و نقل حرکت
 با آنکه نقل حرکت اصل است از حذف حرکت پس ضرورت بسوی
 تغییر اندک دلی باشد سوال و اوست و حذف در اول کلمه حذف شده است
 او تا و آخر کلمه چرا آورده جواب اگر تا و اول کلمه می آورند القباس مصدر
 بفعل مضارع آمدی از روی صورت و در آن دو حرف و اوست و حذف در اول کلمه کسر
 نیست سوال شش در اصل و شش بود فتح و او و او با حروف حذف کردند
 با آنکه کسر نیست جواب لا تسئلوه که در اصل فتح و او بود بلکه در اصل کسر
 و او و بین شش کسر بود لیکن بعد حذف و او بین را فتح دادند از جهت
 در حذف و او و بین را فتح دادند

تا مزینت فرع بر اصل لازم نیاید سوال مزینت فرع بر اصل هنوز باقیست که
 در اصل از یک تغییر بیشتر نشده است و آن حذف و اوست و در فرع دو تغییر است
 حذف و اوست و نقل حرکت جواب این مقدار مزینت فرع بر اصل تحمل ضرورت
 زیرا که اگر حرکت نقل نمیکردند ابتدا بسکون لازم می آمد و اگر داد و ابر حرکت
 حذف میکردند و احوال حرکت دیگر میکردند سه تغییر لازم آمدی و در
 نقل حرکت و اوست و حذف از دو تغییر بیش نیست حذف و اوست و نقل حرکت
 با آنکه نقل حرکت اصل است از حذف حرکت پس ضرورت بسوی
 تغییر اندک دلی باشد سوال و اوست و حذف در اول کلمه حذف شده است
 او تا و آخر کلمه چرا آورده جواب اگر تا و اول کلمه می آورند القباس مصدر
 بفعل مضارع آمدی از روی صورت و در آن دو حرف و اوست و حذف در اول کلمه کسر
 نیست سوال شش در اصل و شش بود فتح و او و او با حروف حذف کردند
 با آنکه کسر نیست جواب لا تسئلوه که در اصل فتح و او بود بلکه در اصل کسر
 و او و بین شش کسر بود لیکن بعد حذف و او بین را فتح دادند از جهت
 در حذف و او و بین را فتح دادند

در اصل بر مصلحت لازم نیاید سوال مزینت فرع بر اصل هنوز باقیست که
 در اصل از یک تغییر بیشتر نشده است و آن حذف و اوست و در فرع دو تغییر است
 حذف و اوست و نقل حرکت جواب این مقدار مزینت فرع بر اصل تحمل ضرورت
 زیرا که اگر حرکت نقل نمیکردند ابتدا بسکون لازم می آمد و اگر داد و ابر حرکت
 حذف میکردند و احوال حرکت دیگر میکردند سه تغییر لازم آمدی و در
 نقل حرکت و اوست و حذف از دو تغییر بیش نیست حذف و اوست و نقل حرکت
 با آنکه نقل حرکت اصل است از حذف حرکت پس ضرورت بسوی
 تغییر اندک دلی باشد سوال و اوست و حذف در اول کلمه حذف شده است
 او تا و آخر کلمه چرا آورده جواب اگر تا و اول کلمه می آورند القباس مصدر
 بفعل مضارع آمدی از روی صورت و در آن دو حرف و اوست و حذف در اول کلمه کسر
 نیست سوال شش در اصل و شش بود فتح و او و او با حروف حذف کردند
 با آنکه کسر نیست جواب لا تسئلوه که در اصل فتح و او بود بلکه در اصل کسر
 و او و بین شش کسر بود لیکن بعد حذف و او بین را فتح دادند از جهت
 در حذف و او و بین را فتح دادند

در اصل بر مصلحت لازم نیاید سوال مزینت فرع بر اصل هنوز باقیست که
 در اصل از یک تغییر بیشتر نشده است و آن حذف و اوست و در فرع دو تغییر است
 حذف و اوست و نقل حرکت جواب این مقدار مزینت فرع بر اصل تحمل ضرورت
 زیرا که اگر حرکت نقل نمیکردند ابتدا بسکون لازم می آمد و اگر داد و ابر حرکت
 حذف میکردند و احوال حرکت دیگر میکردند سه تغییر لازم آمدی و در
 نقل حرکت و اوست و حذف از دو تغییر بیش نیست حذف و اوست و نقل حرکت
 با آنکه نقل حرکت اصل است از حذف حرکت پس ضرورت بسوی
 تغییر اندک دلی باشد سوال و اوست و حذف در اول کلمه حذف شده است
 او تا و آخر کلمه چرا آورده جواب اگر تا و اول کلمه می آورند القباس مصدر
 بفعل مضارع آمدی از روی صورت و در آن دو حرف و اوست و حذف در اول کلمه کسر
 نیست سوال شش در اصل و شش بود فتح و او و او با حروف حذف کردند
 با آنکه کسر نیست جواب لا تسئلوه که در اصل فتح و او بود بلکه در اصل کسر
 و او و بین شش کسر بود لیکن بعد حذف و او بین را فتح دادند از جهت
 در حذف و او و بین را فتح دادند

مجاهدت حق گدا که اگر صاحب العمل الخلیل فی شرحه و در
 وصال و وفای داوینقا و زیرا که در مضارع ایشان یعنی در یقوا صل و یقوا فی
 داوینقا و است سوال در وجهه ^{بهر جهت} قانون مذکور موجود است و او حرا نیست و
 جواب اول تا دلالت کند بر اصل خوات خود و این قول بر عثمان مازنی است
 جواب دوم در وجهه اسم توحید است مصدر نیست و این قول بولی فارسی
 و این جواب صواب ترست زیرا که اگر تعمیم و از جهت دلالت بر اخوات بوی
 فعل او را نیز تعمیم میدهند چنانچه استخو و یستخو را استخو و یستخو
 یستخو و یستخو و این قلیل فعل دلالت میکند که او اسم توحید است
 مصدر نیست سوال و کایه قانون مذکور موجود است و او حرا نیست و
 جواب زیرا که کسره و او بعد مذت و او عین کلمه را و ادن ممکن نیست زیرا که
 اگر کسره بعد مذت و او بقات هستند بر مال خود نماند یا گرد و شناخت و حکایت

حرکت و ادراک با قبل نقل کردند بعد از آن حرکت ماقبل بعده و او ساکن ماقبل
او متصور و ادراک با قبل کردند اجتماع ساکنین شد میان هر دو یا یک یا از حد
کردند نقد عین شد و دیگر هر یا نیکه ساکن باشد و ماقبل و ضموم آن یا او گردد
چون یَوْفِقُ وُ مَوْفِقُ که در اصل یُتَّفِقُ وُ مُتَّفِقُ بوده است این تعلیل در لغت
هم می یابد چنانکه در فعلی اسم بضم فاء و سکون عین چون عین کلمه یا بوز و شود چون
طَوْبُ وُ کَوْسُ که در اصل طَبُ وُ کِیْسُ بود بخلاف فعلی صفت که یای
ادراک سلامت به دارند و ضممه ماقبل را کسره بدل کنند تا یا سلامت ماند چون
وَشَّیْتُ وُ شَکَّ وُ هَمَمْتُ وُ ضَمِنْتُ که در اصل حَجَلُ وُ ضَمِنْتُ بود همچنین در فعل
بضم فاء و سکون عین که جمع افعال است یای ادراک سلامت به دارند و ضممه ماقبل را کسره
بدل کنند تا یا سلامت ماند چون رَجَعْتُ وُ عِثْتُ جمع اَعْيَنْتُ که در اصل
بَبْنَعْتُ وُ عِثْتُ بود و دیگر هر و او یا که در باب افعال بجای فاکلمه باشد جائز
است که آن و او یا را بتبادل کنند و تا را در تا او فاعل کنند و این مشهور است

در صورتی که در این کتاب
تکمیل حاصل شده است
و در صورتی که در این کتاب
تکمیل حاصل نشده است
و در صورتی که در این کتاب
تکمیل حاصل نشده است

[illegible]

عامل شدیم و اینها را به دست
آید و اینها را به دست
در این کار ما مددشوار است
و اینها را به دست
در این کار ما مددشوار است

الور على غفر له الله
وعين من يهودي
كرهه لعل يفسد
ويعيش في
دليله من خود
قليل من رتبته
ووزن دال كرگه
بعض اسما فصل
نظام لازم می آید
نظام اسما فصل

درین محله مشهور است اسم آن را
 صفت گوید از آن در
 تعلیل از آن
 گفته بود
 تعلیل درینجا
 از آنست که اگر
 اسم آن را
 مقدار اینها
 تعلیل در
 وجه عدم

و سوال چهارست یکی وقوع حرف ساکن بعد و او یا تحقیق چون مَقُولٌ وَحِیْطًا
یا تَقْدیرِ چون مَقُولٌ وَحِیْطًا که در اصل مَقُولٌ وَحِیْطًا بود و الف را حذف
کردند برای تخفیف چنانکه در هُدَیدٌ وَعَلِیْطٌ که در اصل هُدَیدٌ وَعَلِیْطٌ
بود و در یُقَلَّنَ وَلَمْ یُقَلِّ مضارع مجهول که در اصل یُقَوِّلَنَّ وَلَمْ یُقَوِّلَنَّ
باشد و آنکه حرف ساکن بعد و او است الا آنکه سکون لام عارض است لازم نیست اما در
رَاقِمَةً وَاسْتِنْقَامَةً که در اصل اِقْوَامًا وَاسْتِنْقَامًا بود اطلاق شد
با آنکه حرف ساکن بعد و او است از جهت موافقت فعل مانع و و هم طال
لام کلمه مانع تعلیل عین کلمه است تا توالی اعلالین نباشد چون یَطْلُو و یَزْدُو
مضارع مجهول است سوال در یذنی اول و او را بیا بل کردند بعد و یا را بالف
بدل کردند این جمع میان دو اطلاق است و همچنین در یَقِی که در اصل یَقْوِی
بود و او را حذف کردند و یا را ساکن کردند و همچنین هَدِی که در اصل هَدِی
حذف کردند برای موافقت تَعِی و یا از جهت قف هزه از جهت تنفعا و همچنین در
اَوْیَعِلُ تصغیر فاعِل که در اصل اَوْیَعِلُ بود و او را اول را بهمه بدل کردند و دم
بدل است از الف تا زده جواب اجتماع اعلالین مطلق متنهی نیست بلکه مد و معرف

موشان یا
اسلش
مقوول
است
یا مقوول
وقتی که آنک
الک ساکن
که درینجا بود
نون علت
واقع است
مانند علی
۳۳
ولی قدر
تعمیل و
فکر
حاصل
نمیکنند
مولود
از او
غیر از
السلسله
چون مصدر
فعل
نموده باشد

دستورالابتدائی

قدام عقیقه
 ففلا من
 الرضی عن ابی
 اقصا علی
 اصل خلیل
 دود سراج
 بانامه
 غافله
 لادان
 چو لای
 قدام عقیقه
 ففلا من
 الرضی عن ابی
 اقصا علی
 اصل خلیل
 دود سراج
 بانامه
 غافله
 لادان
 چو لای

این عبارت در باب افعال و استفعال باشد قلب کرده شود
 الف برای موافقت ماضی پس حذف کرده شود الف از جهت اجتماع کسین
 و تاعوض او در آخر کلمه آورده شود چون اقامه و استقامه که در اصل
 اقاما و استقاما بوده است و نزدیک سیبویه ترک تعویض
 اینجا بازست و نزدیک فرائد ترک تعویض باز نیست مگر آنکه اضافت
 کنند کقولہ تعالی و اقام الصلوة و دیگر هر دو و یا که بعد الف
 اسم فاعل افتد و در ماضی آن واو یا را با الف بدل کرده باشند واجب
 مطردست که آن واو یا را در اسم فاعل بمنزله بدل کنند چون قائل
 و بائع که در اصل قائل و بائع بوده است و در جا و صنادید بحر
 نگشت از آنکه در عود و صید الف نشده است همچنین در مقابل و مقول
 و مبایع و معاین و مباین همه نگشت از آنکه در قائل
 و قوام و بائع و عاین و باین الف نشده است و همچنین در طاق
 و سرا و همه نگشت از آنکه در طوی و دوی الف نشده است و دیگر
 هر مصدر یکی از اجون واوی بکسر فاکلمه بود و در فعل او تقلیل شده باشد

این عبارت در باب افعال و استفعال باشد قلب کرده شود
 الف برای موافقت ماضی پس حذف کرده شود الف از جهت اجتماع کسین
 و تاعوض او در آخر کلمه آورده شود چون اقامه و استقامه که در اصل
 اقاما و استقاما بوده است و نزدیک سیبویه ترک تعویض
 اینجا بازست و نزدیک فرائد ترک تعویض باز نیست مگر آنکه اضافت
 کنند کقولہ تعالی و اقام الصلوة و دیگر هر دو و یا که بعد الف
 اسم فاعل افتد و در ماضی آن واو یا را با الف بدل کرده باشند واجب
 مطردست که آن واو یا را در اسم فاعل بمنزله بدل کنند چون قائل
 و بائع که در اصل قائل و بائع بوده است و در جا و صنادید بحر
 نگشت از آنکه در عود و صید الف نشده است همچنین در مقابل و مقول
 و مبایع و معاین و مباین همه نگشت از آنکه در قائل
 و قوام و بائع و عاین و باین الف نشده است و همچنین در طاق
 و سرا و همه نگشت از آنکه در طوی و دوی الف نشده است و دیگر
 هر مصدر یکی از اجون واوی بکسر فاکلمه بود و در فعل او تقلیل شده باشد

این عبارت در باب افعال و استفعال باشد قلب کرده شود
 الف برای موافقت ماضی پس حذف کرده شود الف از جهت اجتماع کسین
 و تاعوض او در آخر کلمه آورده شود چون اقامه و استقامه که در اصل
 اقاما و استقاما بوده است و نزدیک سیبویه ترک تعویض
 اینجا بازست و نزدیک فرائد ترک تعویض باز نیست مگر آنکه اضافت
 کنند کقولہ تعالی و اقام الصلوة و دیگر هر دو و یا که بعد الف
 اسم فاعل افتد و در ماضی آن واو یا را با الف بدل کرده باشند واجب
 مطردست که آن واو یا را در اسم فاعل بمنزله بدل کنند چون قائل
 و بائع که در اصل قائل و بائع بوده است و در جا و صنادید بحر
 نگشت از آنکه در عود و صید الف نشده است همچنین در مقابل و مقول
 و مبایع و معاین و مباین همه نگشت از آنکه در قائل
 و قوام و بائع و عاین و باین الف نشده است و همچنین در طاق
 و سرا و همه نگشت از آنکه در طوی و دوی الف نشده است و دیگر
 هر مصدر یکی از اجون واوی بکسر فاکلمه بود و در فعل او تقلیل شده باشد

و واجب است که او را از جهت کسر ما قبل و موافقت فعل بیا بدل کند چون قام
 قِيَامًا وَصَامًا صِيَامًا که در اصل قَوَامًا وَصَوَامًا بود و در قال قَوْلًا
 وَصَامًا صَوَامًا و او یا نشد از آنکه فاکله مکسور نیست و در قَوَامَ قَوَامًا و جَاوَزًا
 جَوَازًا و او یا نشد از آنکه در فعل او تعلیل نشده است و تصحیح حال جَوَازًا
 با وجود کسر قَوَامًا و اصل فعل شاذ است و بعضی گفته که تصحیح جَوَازًا موافق قیاس
 است زیرا که اگر او را بیا بدل کنند التباس با حِجَلٍ می آید که جمع حِجَلَةٍ
 است و التباس مانع تعلیل است و بعضی گفته اند که وجود الف بعد و او شرط
 این تعلیل است و این قول ممتاز از پیشتر است پس در جَوَازًا سوال وارد نشود
 لیکن بر قیاس که در اصل قَوَامًا بوده است و او خواهد شد از آنکه تعلیل شده است
 و بعد و الف نیست مگر آنکه گویند بعد و الف لفظًا باشد یا تقدیرًا و اینجا الف
 تقدیری است از آنکه در اصل قَوَامًا بوده است بعد و قصر کردند و همچنین هر جمع
 که از اجوف ها و می کسر فاکله بود و در واحد او تعلیل شده باشد واجب است که آن
 و او را از جهت کسر ما قبل و موافقت و اصل بیا بدل کند چون چِیَادَ جمع جِیْدَةٍ
 و دِیَادَ جمع دَاوِیَ یا حَمِیْدٍ که در اصل جَوَادٌ و دِوَادٌ و سِوَا ح

از کونین است
از طعن و سوزان
عسل از ترش
بجاست دندان
و الحول از بام
عزیز از اندام
میل به دوستی

نمودند که هر کس که در این کتاب باشد
 او را در هر روز یک بار بخواند
 و هر کس که در این کتاب باشد
 او را در هر روز یک بار بخواند
 و هر کس که در این کتاب باشد
 او را در هر روز یک بار بخواند

مگر آنکه گویند که این قلیل است و دیگر نه و او یک در و حدان ساکن باشد و در جمع میان
 کسره و الف افتد آن طو یا اگر در چون حَوْضٌ و حِیَاضٌ و نَرَوْضٌ و سِرِیَاضٌ
 که در اصل جو و حاض و در و واض بوده است قدر طو ال جمع طوی یل باشد
 از آنکه و او در و حدان ساکن نیست و اعلا جیاء که در اصل جَوَّادٌ بالکسر
 جمع جَوَّادٌ بافتح بود با آنکه و او در و حدان ساکن نیست بسبب آنکه قبل الف نباشد مگر
 متقی پس این فتح جزو الف بود و الف همیشه ساکن باشد پس این فتحه و او هم در حکم
 سکون است و در عودۀ جمع عودۀ کثرة جمع کُومٌ یا نشد از آنکه بعد و و الف نیست
 و اعلا شِیْءٌ جمع ثَمَرٌ شَامِتٌ یا آنکه ثَبَرٌ مَقْصُوتٌ از ثَبَرٌ چنانکه هَدَیْدٌ و
 عَلِیْطٌ که در اصل هَدَیْدٌ و عَلِیْطٌ بود و الف را حذف کردند از جهت تخفیف و دیگر نه و او
 و یا که کسور باشد و قبل و وضو کسره بر آنرا و شوار دارند و حرکت او و انقل کرده قبل
 و بعد از آن معروف سفل شده باشد تا اجزاء شود از طوی و کثرة خصوصاً و تنبیه جایی باشد
 دهند و او ساکن از جهت کسره و قبل شود و یای ساکن سلامت باشد چون قبل جمع که در اصل
 و بیع و ثَمَرٌ یا غیر نقل ساکن کنند و قول و بیع گویند و بعضی ثَمَرٌ را شامِتٌ کنند یعنی

شبه کلمه
 از هر علی را حمد الله
 و این لغت قلیل الاستعمال
 است و نسبت کرده اند
 سبب نفس و دیگر از لغت
 بنی اسد و ده اند که از لغت
 شیخ الخطی و عبد الله
 قزوینی این لغت را
 کرده است به نام
 کسره و یاء و شوار را
 و یا که کسور باشد و قبل
 و وضو کسره بر آنرا و شوار
 دارند و حرکت او و انقل کرده
 قبل و بعد از آن معروف سفل
 شده باشد تا اجزاء شود از طوی
 و کثرة خصوصاً و تنبیه جایی
 باشد دهند و او ساکن از جهت
 کسره و قبل شود و یای ساکن
 سلامت باشد چون قبل جمع که
 در اصل و بیع و ثَمَرٌ یا غیر
 نقل ساکن کنند و قول و بیع
 گویند و بعضی ثَمَرٌ را شامِتٌ
 کنند یعنی

و یا که کسور باشد و قبل و وضو کسره بر آنرا و شوار دارند و حرکت او و انقل کرده قبل و بعد از آن معروف سفل شده باشد تا اجزاء شود از طوی و کثرة خصوصاً و تنبیه جایی باشد دهند و او ساکن از جهت کسره و قبل شود و یای ساکن سلامت باشد چون قبل جمع که در اصل و بیع و ثَمَرٌ یا غیر نقل ساکن کنند و قول و بیع گویند و بعضی ثَمَرٌ را شامِتٌ کنند یعنی

میکند و با قبل میدهند و یک یا از جهت اجتماع ساکنین حذف میکنند بدانکه
 استعمال اصل دریایی بسیار آمده است اگر چه پیش از است چون مَعْبُودٌ و مَدِیُونٌ
 و مَبْنُوعٌ و دَرِی و دَرِی نَدِک چون مَصُوعٌ و مَقُوعٌ و مَجْنُونٌ اُحْبَبْتُ و اُسْتُحِبْتُ
 و مَحْبُوبٌ و مَحْبُوبَةٌ که در اصل اُحْبَبْتُ و اُسْتُحِبْتُ و مَحْبُوبٌ و مَحْبُوبَةٌ بود چون
 بقانون مذکور عمل کردند کسر از او اقل کرده با قبل دادند و او ساکن از جهت کسر نایل یا

فصل چهارم در بیان قوانین اعلال ناهصل

یکی آنکه هر دو و یا که در طرف امتداد حکم طرف بسبب اعلال چیزی که لازم نباشد چون تایی
 عارض پیش از وی تلف انده باشد نهزه گرد چون کَسَاوَدَ و کَسَاوَدَ اَعْدَاةً و سَقَاةً
 که در اصل کَسَاوَدَ و سَقَاةً بود بخلاف هَذَا اَيَّةٌ و عَدَاوَةٌ و
 سَقَاةٌ و سَقَاةٌ که تا لازم است و بخلاف تَائِي و دَرِی که الف اصلی است
 با کسر آب دادن و هم از شمار ۱۲

اینکه هر دو و یا که در طرف امتداد حکم طرف بسبب اعلال چیزی که لازم نباشد چون تایی
 عارض پیش از وی تلف انده باشد نهزه گرد چون کَسَاوَدَ و کَسَاوَدَ اَعْدَاةً و سَقَاةً
 که در اصل کَسَاوَدَ و سَقَاةً بود بخلاف هَذَا اَيَّةٌ و عَدَاوَةٌ و
 سَقَاةٌ و سَقَاةٌ که تا لازم است و بخلاف تَائِي و دَرِی که الف اصلی است
 با کسر آب دادن و هم از شمار ۱۲

میکند و با قبل میدهند و یک یا از جهت اجتماع ساکنین حذف میکنند بدانکه
 استعمال اصل دریایی بسیار آمده است اگر چه پیش از است چون مَعْبُودٌ و مَدِیُونٌ
 و مَبْنُوعٌ و دَرِی و دَرِی نَدِک چون مَصُوعٌ و مَقُوعٌ و مَجْنُونٌ اُحْبَبْتُ و اُسْتُحِبْتُ
 و مَحْبُوبٌ و مَحْبُوبَةٌ که در اصل اُحْبَبْتُ و اُسْتُحِبْتُ و مَحْبُوبٌ و مَحْبُوبَةٌ بود چون
 بقانون مذکور عمل کردند کسر از او اقل کرده با قبل دادند و او ساکن از جهت کسر نایل یا

میکند و با قبل میدهند و یک یا از جهت اجتماع ساکنین حذف میکنند بدانکه
 استعمال اصل دریایی بسیار آمده است اگر چه پیش از است چون مَعْبُودٌ و مَدِیُونٌ
 و مَبْنُوعٌ و دَرِی و دَرِی نَدِک چون مَصُوعٌ و مَقُوعٌ و مَجْنُونٌ اُحْبَبْتُ و اُسْتُحِبْتُ
 و مَحْبُوبٌ و مَحْبُوبَةٌ که در اصل اُحْبَبْتُ و اُسْتُحِبْتُ و مَحْبُوبٌ و مَحْبُوبَةٌ بود چون
 بقانون مذکور عمل کردند کسر از او اقل کرده با قبل دادند و او ساکن از جهت کسر نایل یا

[illegible]

۲

بانیانکے گھر میں

SECRET

مقامات

مجلس

بیت

فِيهَا

مجلس

۱۰۱

برای این کار

والتفتت

20

17

عبدالله بن مسعود

تاریخ

1

مُصْطَفَوَانِ بود و همچنین میگردانید و نیز آن که در اصل میگردانید و نیز آن که
و نیز میگردانید بوده است بقانون مذکور وادایا شد و همچنین میگردانید که در اصل میگردانید
بوده است بدین قانون وادایا شد بعد از اجابت تحرک انفصال ما قبل الف گشت و ساکن
فرایم آمدن الف افتاد میگردانید شد و همچنین در میگردانید میگردانید که در اصل
میگردانید میگردانید بود بدین قانون عملی کردند وادایا شد و اجابت تحرک انفصال ما قبل الف گشت
میگردانید میگردانید شد سوال در میگردانید میگردانید چون وادایا شد و تحرک ما قبل الف و مفتوح بود ابتدا وادایا
چرا بالف بدل نکردند جواب ایجاد و دلیل است یکی مقتضی بدل و بالف دوم مقتضی
ابدال وادایا و اصل مدلائل اعمال است نه ابدال پس دل وادایا بدل کردند بعد بالف
تا ترک عمل با حد السلیین لازم نیاید سوال بایستی که هوالت قدس فی اصل و تقدیر
او نقصان بوده است اول وادایا کردند بعد یا تا تا ترک عمل با حد السلیین لازم
نیامد جواب این بر سبیل استقصاء و فصل قوانین مثال یاد کرده شده است و در
علاوه وید عو وادایا بدل نکردند اگر چه وادایا کردیم ثالث بود در این گشته است از آنکه
ما قبل وادایا نیست مادر شکایه که در اصل شکایه بود وادایا بدین قانون میابد
کردند با آنکه ما قبل وادایا نیست از جهت وفقت مصادر ناقصی که برین قدر آن یه

[illegible]

۱۰ مولد
 ۱۱ مولد
 ۱۲ مولد
 ۱۳ مولد
 ۱۴ مولد
 ۱۵ مولد
 ۱۶ مولد
 ۱۷ مولد
 ۱۸ مولد
 ۱۹ مولد
 ۲۰ مولد
 ۲۱ مولد
 ۲۲ مولد
 ۲۳ مولد
 ۲۴ مولد
 ۲۵ مولد
 ۲۶ مولد
 ۲۷ مولد
 ۲۸ مولد
 ۲۹ مولد
 ۳۰ مولد
 ۳۱ مولد
 ۳۲ مولد
 ۳۳ مولد
 ۳۴ مولد
 ۳۵ مولد
 ۳۶ مولد
 ۳۷ مولد
 ۳۸ مولد
 ۳۹ مولد
 ۴۰ مولد
 ۴۱ مولد
 ۴۲ مولد
 ۴۳ مولد
 ۴۴ مولد
 ۴۵ مولد
 ۴۶ مولد
 ۴۷ مولد
 ۴۸ مولد
 ۴۹ مولد
 ۵۰ مولد
 ۵۱ مولد
 ۵۲ مولد
 ۵۳ مولد
 ۵۴ مولد
 ۵۵ مولد
 ۵۶ مولد
 ۵۷ مولد
 ۵۸ مولد
 ۵۹ مولد
 ۶۰ مولد
 ۶۱ مولد
 ۶۲ مولد
 ۶۳ مولد
 ۶۴ مولد
 ۶۵ مولد
 ۶۶ مولد
 ۶۷ مولد
 ۶۸ مولد
 ۶۹ مولد
 ۷۰ مولد
 ۷۱ مولد
 ۷۲ مولد
 ۷۳ مولد
 ۷۴ مولد
 ۷۵ مولد
 ۷۶ مولد
 ۷۷ مولد
 ۷۸ مولد
 ۷۹ مولد
 ۸۰ مولد
 ۸۱ مولد
 ۸۲ مولد
 ۸۳ مولد
 ۸۴ مولد
 ۸۵ مولد
 ۸۶ مولد
 ۸۷ مولد
 ۸۸ مولد
 ۸۹ مولد
 ۹۰ مولد
 ۹۱ مولد
 ۹۲ مولد
 ۹۳ مولد
 ۹۴ مولد
 ۹۵ مولد
 ۹۶ مولد
 ۹۷ مولد
 ۹۸ مولد
 ۹۹ مولد
 ۱۰۰ مولد

بدان قول داد و در بایستی که هرگز نداد

پس باینکه که او انعام نمیکردند جواب حکمی بعد انعام اهم قبیل شده است و منقول از
مصدر است و نقل الکلمه من محل الی الآخره لا یصح الی الا لکن ساس و معتبر در
التماس بود نظیر است پیش از تعلیل بر صفتی که بعد از تعلیل بر آن صفت موجود خواهد شد و
در بعضی و او یا نشد زیرا که اجتماع لازم نیست زیرا که او بدل از الف با کج و همچنین
در یوان و او یا نگشت از آنکه یا بدست از وزیر که در اصل ذوات بوده است تعلیل انکه جمع
ذواتی می آید با انکه او انعام در بعضی موجب التماس فاضی محمول با مفاعله باضی محمول
با تعلیل است او انعام در یوان موجب التماس بمصدر است که بر وزن و قال آمده است
عقوله قال گذشت با اینکه ابا و در آید که تصغیر است و بعد از آنکه تصغیر است
و او یا نگشت از آنکه محمول است بر کس او و جدا اول که جمع تکسیر است بعد از آنکه تصغیر
و همچنین قبیل احد یعنی چنانکه مفرغ مکرر است جمع تکسیر نیز فرع جمع سلاست پس باعتبار این مناسبت
تصغیر محمول که در جمع تکسیر یعنی گفته اند از آنکه اجتماع لازم نیست زیرا که باعارض تصغیر آمده است
سوال چون اجتماع لازم شرط باشد پس عریه تصغیر که در اصل عریه بود چرا و او را
یا که در جواب اجتماع لازم جانی شرط است که حرف دوم در عین کلمه باشند در لام کلمه حرف دوم
در بخار لام کلمه است در لام کلمه اجتماع لازم و غیر لازم مساوی است از آنکه لام کلمه محل تعلیل و تفسیر

دستور المبتدئ

AA

۱۴

94
100

میرزا

14

۵۳

;

1

روغ و زعفران
در روغن زعفران
عسل الحارثی
انوار علی
مولاوی
و شریحہ
الخلاصۃ
فی شرح

[illegible]

از توبت و تقصیر
که در دست ماست اینست
مستغنیان که کار را در کمال
منع این کار کنند
قوانین و احکام
صالحه و فساد
چون می بیند
مستغنیان که کار را در کمال
منع این کار کنند
قوانین و احکام
صالحه و فساد
چون می بیند
مستغنیان که کار را در کمال
منع این کار کنند
قوانین و احکام
صالحه و فساد
چون می بیند

[illegible]

واجب بود و طریق ادغام درین صورت آنست که اگر ماقبل تبتاسین متحرک یا ساکن بود
 بود حرف اول را ساکن کنند بی نقل در دوم ادغام کنند چون حَبَّ وَحَابَّ وَخُوبَّ
 که در اصل حَبَبٌ وَحَابَبٌ وَخُوبِبٌ بوده است و اگر ساکن غیر مرده باشد
 حرکت حرف اول را نقل کنند با قبل و بند بعده ادغام کنند چون أَحَبَّ وَاسْتَدَّ
 که در اصل أَحَبَبٌ وَاسْتَدَّوْدٌ بود مگر آنکه در مثل حَبَّی و عَمَّی ادغام جایزست و حَبَّ
 و مضارع ایشان ضمیر بری لازم نیاید مگر آنکه ادغام موجب التباس شد انگاه ادغام متنوع
 بود چون سَبَبٌ وَكَلٌّ وَجُدَّ وَسُرَّ و سوال ادغام در حَكَبٌ موجب التباس
 است از آنکه این لفظ مشترکست میان اسم فاعل و اسم مفعول جواب این
 التباس میان مشتقین است و مثل این التباس در کلمه عرب متعل است لیکن در قول مشکل شود
 از آنکه ادغام نکردند تا التباس به قول نیاید با آنکه التباس میان مشتقین است و همچنین
 در حَبَّ وَكَلٌّ مشکل میشود از آنکه ادغام در ایشان موجب التباس است زیرا که این
 هر دو لفظ مشترکند میان مصدر و صفت و همچنین در آتٌ که فعل ماضی است
 و آتٌ که امر است نیز مشکل میشود از آنکه اینها میان موجب التباس است
 بآن و آتٌ که حرف اند مگر آنکه گویند که التباس میان مشتق و مشتق منه

[illegible][illegible]

[illegible]

دینار ۱۳ ششم ۱۲ فرزند ۱۱ اقربان ۱۰

[illegible]

حرف مدغم فیه چون کجیم یا بوقت ساکن شود واجبست که او را حرکت دهند از جهت اجتماع
ساکنین زیرا که حرف مدغم ساکن میشود از جهت ادغام و حرف مدغم فیه از جهت جزم
یا وقف پس ضرورت حرف آخر را حرکت دهند و روا باشد که فتح دهند از جهت خفت
یا کسره دهند از جهت انکسار اصل و تحریک ساکن کسره است یا ضمه دهند از جهت اتباع
حرکت ماقبل اگر مضموم باشد و روا باشد که ترک ادغام کنند از جهت آنکه حرکت حرف
دوم لازم نیست چون کَمْ یَمُودُ و کَمْ یَمُودُ و کَمْ یَمُودُ و کَمْ یَمُودُ و کَمْ یَمُودُ
امر حاضر چون مَدَّ مَدَّ مَدَّ و قَین مذنب بنی تمیم است اما اهل حجاز ادغام
کنند مگر آنکه ضمیر ساکن لاحق شود چون کَمْ یَمُودُ و کَمْ یَمُودُ و کَمْ یَمُودُ که ادغام
درین مواضع واجبست از جهت آنکه فتحه بالف ضمیر و لزوم ضمه بواو ضمیر و لزوم
کسره بیای ضمیر و جواز حرکات ثلث نزدیک بنی تمیم قتی است که های ضمیر مذکر غائب
و مؤنث غائب یا ساکن دیگر بدو متصل نشده باشد اما با اتصال هو ضمیر مذکر ضمه لازمست
چون کَمْ یَمُودُ و مَدَّ و مَدَّ و با اتصال های ضمیر مؤنث غائب فتحه لازمست چون
کَمْ یَمُودُ هَا و مَدَّ هَا و با اتصال ساکن دیگر کسره لازمست بلیغ فصیح چون
کَمْ یَمُودُ لِلرَّجُلِ و مَدَّ الْغُلَامُ و یکسر هر جا که دو ساکن جمع شوند اگر ساکن

بجای این کتب
شده است
مورد توجه
باشد
نموده راه خطا
باشد
مورد توجه
باشد
نموده راه خطا
باشد

دستور البتري

کامیابی در پیوسته

در اسم و بدل
کتابی و تراویج
نویسند و بایست
در اسم و بدل
کتابی و تراویج
نویسند و بایست

برقادر آمد ۱۲۰
است بخت
نخ فلک و کون
مهر و میلند
دود و سحر
در امر ساقی

آوردن غذا
شستن و شستنی
شدن از خیز
شستن و شستن
و اندک شدن
شدن و شستن
پختن و پختن
پختن و پختن

تقصیر و تحسین
کبریا و خفا
دشوار شدن و
آسان شدن
و عوارضی که
باینها منتهی
تقصیر و تحسین
نشد

[illegible]

